

Egészségügyi szervező alapképzés Nyíregyházán

Dr. Ködmön József, Debreceni Egyetem, Egészségügyi Főiskolai Kar

Napjainkban az egészségügyi informatika területén jelentős változások történnek, és talán az elkövetkező évek meghozzák a már régen várt szakmai áttörést. Kialakulnak azok az informatikai megoldások, amelyek valóban segítik az egészségügy összes területén a szakmai feladatok megfelelő megoldását.

Egy ilyen nagyarányú változás elképzelhetetlen minőségi felsőoktatás nélkül, amely megfelelő szakemberképzéssel szolgálja az új informatikai megoldások bevezetését az egészségügyben.

A cikk egy ilyen indíttatásból létrehozott alapképzést mutat be.

A KÉPZÉS RÖVID TÖRTÉNETE

Az egészségügyben a rendszerváltással lényegében egyidőben megkezdődött – és a mai napig is tartó – átalakulás megkívánja olyan szakemberek alkalmazását, akik egyaránt otthonosan mozognak az egészségügy informatikai, gazdasági, finanszírozási, menedzsment, kontrolling és biztosítási területein. Az egészségügyi intézményektől megkövetelt költséghatékonyság és gazdaságosság tovább fokozza ezen területek szerepét, ahol csak azok az egészségügy felépítésével, informatikájával, az egészségügyi gazdaságtan és finanszírozás szabályaival maradéktalanul tisztában lévő szakemberek állhatják meg helyüket, akik az informatikai alkalmazások használata során a humán elveinek betartásán túlmenően a gazdaságosság szigorú követelményeit is figyelembe tudják venni.

A magyarországi egészségügyi informatikai és gazdasági szakemberek helyzetéről 2000-2001 években belső használatra készült felméréssorozat az alábbiakat mutatta:

- Körülbelül 3000 középszintű adminisztratív munkatársra van szükség az említett területeken.
- Körülbelül 1600 magas minőségű szakemberrel kell számolnunk a felügyelet, működtetés és az ellenőrzés területén. Ezek túlnyomó része informatikai szakember.
- A vezetői feladatok területén a kórházakban és egyéb egészségügyi intézményekben az országos igény 600-700 főre becsülhető.
- Nem megoldott a biometriával, egészségügyi statisztikával foglalkozó szakemberek képzése.

Ezek az adatok meggyőzőek, visszamenőleg is igazolják az 1991-ben, Nyíregyházán elkezdett szakemberképzés létjogosultságát.

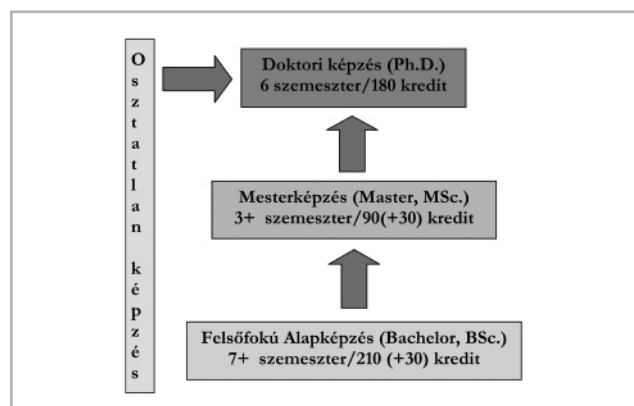
Az egészségügyi ügyvitelszervező szak a Magyar Tudományos Akadémia és a Művelődési és Köznevelési Minisz-

térium véleményezése után 1991. áprilisában kapta meg a Népjelölti Minisztériumtól a szakalapítási és indítási engedélyt. A képzési idő – összhangban az egészségügyi szakcsoport szakjaival – 8 félév volt. Az oktatás előbb nappali, majd 1998-tól levelező képzésként is működik.

Megalapításától kezdve a szak vezetése, majd 2000-tól a szakot működtető tanszékek folyamatosan végezték a képzés karbantartását, mind módszertani, mind tartalmi szempontból, odafigyelve a munkaerőpiac visszajelzéseire. Nagyobb arányú tantervi struktúra-változtatásra adott lehetőséget a 2002-től bevezetett kredit rendszerű oktatás.

A képzést befogadó intézmény a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Egészségügyi Főiskolai Kara. Szerencsés körülmény, hogy a képzés hátterében mind egészségügyi, mind informatikai, mind gazdaságtudományi oldalról az ország egyik legmagasabbban kvalifikált egyeteme áll. Minthogy a képzés helye Nyíregyháza, a hallgatók zömét főként a kelet-magyarországi régió adja.

Magyarország 1999-ben aláírta a Bolognai Nyilatkozatot, amely célul tűzte ki egy egységes európai felsőoktatási térség létrehozását 2010-ig. Így hazánk is bekapcsolódott abba a – sokat vitatott – folyamatba, amelynek lényeges részei az ECTS (Európai Kreditátszámítási Rendszer), a diplomamelléklet, a többszintű felsőoktatási struktúra kialakítása, valamint a képzések minőségének biztosítása. A többszintű képzés felépítését az 1. ábra mutatja.

1. ábra
A többszintű képzés sémája

Összhangban a bolognai folyamattal a MAB 2005. szeptemberétől engedélyezte egyetemünk Egészségügyi Főiskolai Karán az egészségügyi szervező alapszakon belül az egészségügyi ügyvitelszervező szakirány indítását, a Pécsi Tudományegyetemen pedig az egészségbiztosítási szakirányt.

Jelenleg az egészségügyi szervező alapképzés a Debreceni Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetemen folyik. Ezek a képzési helyeken az alapképzés 7 féléves, a rá épülő – MAB által jóváhagyott – mesterképzés pedig 3, és mindkét említett szakirány indítása engedélyezett. Ősztől néhány további intézmény is bekapcsolódik a képzésbe, ami azt jelenti, hogy az ilyen típusú szakemberek képzése hazánkban megoldottnak tekinthető.

Hasonló képzés világszerte folyik. Az Amerikai Egyesült Államokban és az Európai Unióban is Health Care Manager (Specialization in Health Insurance, Health Care Administration) néven működik az oktatás mindhárom – BSc., MSc. és Ph.D. – szintje. A karunkon folyó képzés tartalma lényegében megegyezik ezekkel, és képzésünk hivatalos angol nyelvű megjelölése is azonos.

AZ ALAPKÉPZÉS (BSC.) TARTALMA, KÖVETELMÉNYEK

A cél olyan egészségügyi szervező szakemberek képzése, akik az egészségügyben és a humánbiztosításban zajló folyamatok törvényszerűségeit megismerve ellátják ezen területek informatikai, gazdasági, adatszolgáltatási tevékenységeit. Képesek az egészségügy működéséhez szükséges, és a működése során keletkező információk rögzítését, tárolását, visszakeresését és célszerű kiértékelését végző számítógépes rendszereket üzemeltetni. Kellő ismerettel rendelkeznek ahhoz, hogy tanulmányaikat a mesterképzésben (MSc.) folytathassák.

Az egészségügyi szervező alapszak közös kompetenciái

A többszintű képzés lényeges eleme, hogy az első félév nagyrészt (75%-ban) megegyezik az egészségtudományi képzési terület összes alapszakán, továbbá az első három félév azonos a két szakirányon, és csak a negyedik félévtől tanulnak a hallgatók szakirányuknak megfelelően.

A közös kompetenciák szerint az alapfokozattal rendelkező szakemberek képesek:

- az egészségügy működésében keletkező információk rögzítését, tárolását és kiértékelését végző számítógépes rendszerek üzemeltetésére és a korszerű informatikai módszerek alkalmazására;
- matematikai és statisztikai ismeretek birtokában statisztikák, jelentések, beszámolók elkészítésére, elemzésére és prezentálására;
- az egészségügyi intézmények finanszírozásával kapcsolatos feladatok ellátására, a szükséges adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítésére, illetve intézményi controlling rendszerek kialakítására és működtetésére;
- ismerik a társadalombiztosítás, betegbiztosítás rendszerét, a finanszírozási, elszámolási módokat, az adatszolgáltatási kötelezettségeket;
- ellátják a szakmához tartozó általános értelmiségi feladatokat, képesek az értékteremtésre és közvetítésre.

Az egészségügyi szervezők az egészségügyi ügyvitel-szervező szakirányon:

- képesek a megszerzett elméleti felkészültség, szakmai ismeretek, gyakorlati készségek birtokában, erkölcsi elvek és magatartásbeli előírások ismeretében egészségügyi ügyvitelszervezőként, információrendszer szervezőjeként, kontrollerként munkahelyi feladataik ellátására;
- ismerik az egészségügy struktúráját, az egészségügyi intézmények rendszerét, felépítését, működési mechanizmusát; tájékozottak az intézmények közötti információ-áramlásról, adatszolgáltatási kötelezettségeiről, döntési mechanizmusairól; képesek a korszerű menedzsment ismeretek alkalmazására;
- ismerik az alapvető gazdasági összefüggéseket, törvényszerűségeket, tudják alkalmazni az intézményi gazdálkodás alapvető szabályait;
- ismerik és használják az egészségügy finanszírozásával, endofinanszírozásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteket;
- önállóan tudnak egészségügyi számítógépes rendszereket kezelni, működtetni; alkalmazzák a rendszer- és információelmélet, valamint a szervezés- és vezetéselmélet fontosabb fejezeteit;
- ismerik a számvitel és adózás alapjait, birtokolják az alapvető számvitel-elemzési technikákat.

Az egészségügyi szervezők az egészségügyi biztosítási szakirányon alkalmasak:

- a legújabb tudományos eredmények birtokában az egészségügy és a humánbiztosítás területén informatikai, gazdasági, biztosítási és adatszolgáltatási tevékenységek végzésére, ellenőrzésére, elemzésére, megfelelő szintű döntések előkészítésére, illetve meghozatalára;
- az egészségügyi biztosító intézményei dokumentációs és informatikai rendszerének szervezésére, irányítására;
- társadalombiztosítási és családtámogatási biztosítások megállapítására és számfelvetésére, más előírt ügyviteli feladatok ellátására;
- a szakterületnek megfelelően hatósági és nem hatósági tevékenység körében ellenőrzési feladatok előkészítésének lefolytatására;
- az egészségügyi intézmények és a társadalombiztosítási szervek tevékenységével kapcsolatos pénzügyi, számviteli feladatok ellátására, támogatására;
- egészségügyi biztosítási tevékenység megszervezésére és irányítására az egészségügyi intézményekben az államháztartás részét képező szerveknél és az üzleti szférában.

Látható, hogy a képzés tipikusan multidiszciplináris, integrálja az egészségtudomány, az informatika, a gazdaságtudomány, a jogtudomány, a biztosítás és még néhány más terület speciális ismeretanyagát. Az alapképzés kimondottan gyakorlatigényes, amit a hetedik félév összefüggő szakmai gyakorlata is mutat.

A képzés mind tartalmában, mind formájában természetesen betartja a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bi-

zottság (MAB) [1] és az Oktatási Minisztérium [2] irányelveit. Megfelel a nemzetközi – Európai Unió és más – felsőoktatási és szakmai elvárásoknak. Az alapszak tervezésénél és megvalósításánál messzemenően betartottuk az IMIA (International Medical Informatics Association) [3] független nemzetközi szervezet Health and Medical Informatics Education (WG1) munkacsoportjának ajánlását [4] is.

A KÉPZÉS SZERKEZETE ÉS MEGHATÁROZÓ ISMERETKÖREI

Az ismeretkörök struktúrája három fő részből áll, az alábbiak szerint:

Alapozó ismeretek (25 kredit)

Egészségtudományi és társadalomtudományi alapozó ismeretek (anatómia, élettani kórélettani alapok, elsősegélynyújtás, népegészségtan, pszichológiai, jogi, közgazdasági, etikai ismeretek, társadalomismeret); informatikai alapozó ismeretek.

Szakmai törzsanyag (50 kredit)

Egészségügyi informatikai ismeretek (alapvető klinikai, matematikai ismeretek, orvosi latin, operációs rendszerek, szövegszerkesztés, táblázatkezelés, adatbázis-kezelés, prezentáció, grafika, egészségügyben alkalmazott azonosító rendszerek, dokumentációs technikák, egészségügyhöz kapcsolódó adat- és titokvédelmi szabályok), egészségügyi gazdasági és biztosítási ismeretek (az egészségügyi ellátórendszer elemei, egészségügyi és betegbiztosítási rendszerek, az egészségügy finanszírozása, közgazdaságtan, mikro- és makroökonómia, szervezetek pénzügyeinek alapjai, számviteli előírások, könyvviteli rendszer, statisztikai eljárásmodok, az egészségügy jogi szabályozása).

Differenciált szakmai anyag (85 kredit)

Egészségbiztosítás szakirányon: a társadalombiztosítás története, az ellátások fedezeti rendszere, biztosítási jogviszony, nyilvántartási rendszerek, szolgáltatások, költségvetési szervek gazdálkodása, nyugdíjbiztosítási rendszer, baleseti és ápolási biztosítási rendszerek, egészségügyi intézmények kontrolling rendszerei, intézmények irányítása, vezetése, ellenőrzési rendszerek, az üzleti (for-profit) biztosítók és az önkéntes-kölcsönös (non-profit) pénztárak, a társadalom- és a humánbiztosítás jogszabályi környezete.

Egészségügyi ügyvitelszervezői szakirányon: az egészségügy struktúrája, az egészségügyben folyó adatszolgáltatási tevékenységek, az egészségügyi azonosító és dokumentációs rendszerek, az egészségügyi alapellátás információs rendszere, az egészségügy gazdaságtana, finanszírozási módszere, statisztikája, adózása, hálózatok tervezése, az egészségügyi szervezetek gazdasági irányítása, minőségbiztosítása, az egészségügyi adatvédelem jogi szabályozása.

A féléves, egészségügyi intézményben letöltött szakmai gyakorlatra 30 kreditet, a szakdolgozatra pedig 20 kreditet kap a hallgató. Így összesen hét félév alatt 210 kreditet kell teljesíteni a képzés befejezéséhez.

Az alapközzetű (BSc.) oklevél kiadásának feltétele az Európai Unió tagállamainak hivatalos nyelvéből vagy orosz nyelvből államilag elismert középfokú C típusú nyelvvizsga vagy azzal egyenértékű érettségi bizonyítvány.

A hallgatóknak felkínált kreditek száma meghaladja a 230-at, a tantárgyak a szokásos kötelező, kötelezően választható és szabadon választható kategóriákba vannak besorolva, így lehetőség van a kötelező tananyag elsajátítása mellett a specializálódásra is.

A JELENLEGI HELYZET, TENDENCIÁK

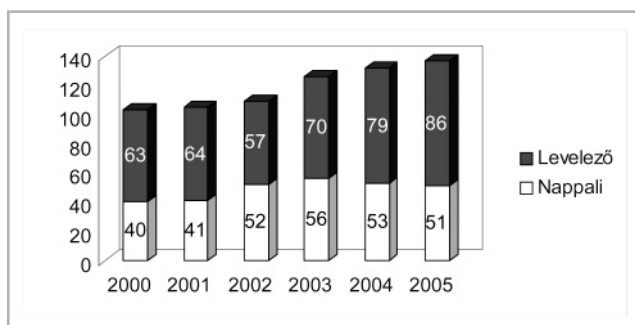
Az egészségügyi szervező alapszakon 2006 őszén kezdődik a harmadik félév, amely a közös képzési rész utolsó féléve. A negyedik félévtől két szakirányon – egészségügyi ügyvitelszervező és egészségbiztosítás – folyik tovább az oktatás. A hetedik félévben pedig az összefüggő intézményi szakmai gyakorlat ad lehetőséget hallgatóinknak a gyakorlati ismeretek elmélyítésére, továbbá komplex záróvizsgán adhatnak számot tudásukról.

Az oktatás megfelelő színvonalát a kiváló infrastruktúra és a jól képzett oktatók, illetve gyakorlatvezetők alkalmazása garantálja. Az öt korszerűen berendezett, nagyrészt klimatizált számítógépes oktatóteremben egyszerre 100 hallgató tud gyakorlati munkát végezni. Hét főállású oktatónk közül három rendelkezik tudományos fokozattal, a többiek pedig néhány éven belül megszerzik azt. Az alapképzés felelőse sokéves kórházi gyakorlattal és Ph.D. fokozattal rendelkező orvos. A gyakorlatvezetők nagy tapasztalattal rendelkező egészségügyi szakemberek, akik kórházban illetve az egészségügy más területén dolgoznak, így biztosított az élő kapcsolat a gyakorlati munka és a hallgatók képzése között.

A jelenlegi – hagyományos kredit alapú – képzésről a többszintű rendszerre való átmenet jelentős nehézségekkel jár. A legnagyobb gondot az új fogalmak (alapszak, szakirány, alapképzés, mesterképzés stb.) alapos megértése és gyakorlati alkalmazása jelenti, hiszen az új típusú képzést az elsők között valósítottuk meg, nagyon kevés – a gyakorlatban is jól alkalmazható – tapasztalat áll rendelkezésre.

A képzés iránti érdeklődés – megalapítása óta – folyamatosan és dinamikusan növekvő tendenciát mutat, amit a beiratkozottak számának határozott növekedése bizonyít (2. ábra). Jelenleg nappali tagozaton 3,5–4-szeres, levelező tagozaton pedig 5–6-szoros túljelentkezést regisztrálunk.

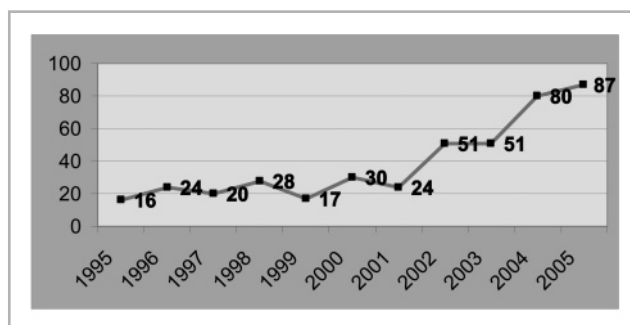
A képzést befejező hallgatók száma is jelentősen növekszik (3. ábra). A 2002-ben ugrásszerű növekedést jelentett az első levelező tagozatos végzősök megjelenése. A kez-

2. ábra
Beiratkozottak száma (nappali és levelező tagozat)

detben tapasztalható 20-30% körüli lemorzsolódás lassan növekszik, ami a nagyobb létszámoknak és a magas színvonalat megtartani szándékozó oktatási törekvéseknek köszönhető.

Reméljük, hogy a többszintű képzésre való áttérés összességében több pozitívumot és kevesebb gondot ad

3. ábra
Összes végzett hallgató

majd, mint azt most – a képzés kezdeti nehézségeinek leküzdésénél – tapasztaljuk, és sikerül egy jó, a mindennapi gyakorlat számára is hasznot hozó képzést kialakítanunk. Erre minden reményünk megvan, hiszen az egészségügyi informatikában jelentős oktatási tapasztalattal rendelkezünk és megfelelő partnerkapcsolataink vannak mind az oktatás, mind pedig a gyakorlati alkalmazás területén.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] <http://www.mab.hu>
 [2] <http://www.om.hu>
 [3] <http://www.imia.org>

- [4] Recommendations of the International Medical Informatics Association (IMIA) on Education in Health and Medical Informatics, *Methods of Information in Medicine* 39(2000), 267-277.

A szerző bemutatása lapunk V. évfolyamának 2. számában olvasható.

Közlemény

A kormány július 26-án elfogadta a Zöld Könyvet, amellyel elindította a társadalmi és szakmai párbeszédet az egészségügy átalakításáról.

A vita már megkezdődött. A www.eum.hu és www.magyarorszag.hu/zoldkonyv honlapokon kétféleképpen is lehetőség nyílik a véleménynyilvánításra: a fórumon, valamint e-mailben is várjuk az észrevételeket, kérdéseket.

Annak érdekében, hogy minél többen elmondhassák a véleményüket, az egészségügyi miniszter és a minisztérium államtitkárai hétfőtől augusztus végéig, minden hétköznap délután 3 és 4 óra között személyesen is válaszolnak a telefonálóknak. A telefonszám: 428-4662.

A héten az egészségügyi miniszter és szakállamtitkárai várják mindazoknak a hívását, akik el kívánják mondani a véleményüket a magyar egészségügy helyzetéről és a Zöld Könyvben felvázolt problémákról.

A mai napon 166 hívás érkezett a Zöld Könyv telefonszámára, az egészségügyi miniszter 29 betelefonálással beszélgetett személyesen az egészségügy problémáiról, 47 állampolgár pedig hangüzenetben mondta el véleményét a Zöld Könyvről.

Az állampolgároknak szóló tájékoztató kampánnyal párhuzamosan az egészségügyi miniszter megkezdi a **Zöld Könyv vitáját a szakmai szervezetekkel, a tárca vezetése rövidesen a kórházi gyógyszerészek képviselőivel is tárgyal.**

Budapest, 2006. július 31.

EÜM Sajtóiroda